

№ 57/142 /2018
Гр. София, 13.02.2018 г.

ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 10/2017 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 16.01.2018 г. Конституционният съд на Република България е допуснал за разглеждане по същество искане на Пленума на ВКС за установяване на противоконституционност и несъответствие с чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи на чл. 127, ал. 1, предложени предпоследно и последно НПК, и само на противоконституционност на чл. 411а, ал.1, т. 4 НПК¹.

С присъединената² т. 11 от диспозитива на к.д. № 12/17 г. е отправено искане от Висшия адвокатски съвет за обявяване на противоконституционност на нормата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК поради противоречието ѝ с принципите на правовата държава /Преамбюл, чл. 4, ал. 1/, с чл. 6, ал. 2, чл. 31, ал. 3 и 4, чл. 11, ал. 2, чл. 119, ал. 3, чл. 121, ал. 1 от Конституцията, с довод, че специализираният наказателен съд има характеристиките на извънреден съд, какъвто Конституцията не допуска /чл. 119, ал. 3/.

В съответствие с предоставената възможност изразявам следното становище:

I. Искането за обявяване на противоконституционност на нормата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК е неоснователно.

1. Съгласно чл. 119 от Конституцията правораздаването в Република България се осъществява от Върховен касационен съд, Върховен административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища, като със закон могат да се създават и специализирани съдилища. ЗСВ съдържа уредба на видовете съдилища,

¹ Обн. ДВ, бр. 86/2005 г. последно, доп. ДВ, бр. 101/19.12.2017 г.

² На основание чл. 14, ал. 1 от Закон за конституционен съд и чл. 22, ал. 3 от Правилника за организация на дейността на Конституционния съд, с определение от 23.01.18 г. по к.д. № 12/2017 г. към к.д. № 10/17 г. е присъединено к.д. № 12/17 г. (т. 11 от диспозитива) относно установяване на противоконституционност на чл. 411а, ал. 1, т. 4.

като сред тях са и специализираният наказателен съд и апелативният специализиран наказателен съд /чл. 61 и Глава Четвърта, Раздел VIa и VIIa от ЗСВ/.

Още при създаване на Специализирания наказателен съд³, Конституционният съд е имал повод да се произнесе дали той има характеристики на извънреден. В Решение № 10/15.11.11 г. по к.д. № 6/11 г. ясно са посочени отличителните признаци на извънредния съд, а именно:

- действа извън определения ред и извън общите и специализирани съдилища;
- правораздава по новосъздадени специално за целта правила, извън общите процесуални правила, установени от процесуалния закон за този вид дела;
- съдиите в него не се избират съобразно установените условия и ред;
- създава се при извънредни обстоятелства поради възникнала обществена необходимост;
- действа през определен период от време и
- преследва предварително набелязана цел.

Като е съпоставил горепосочените признаци с тези на Специализирания наказателен съд, КС обосновано е приел, че той не е извънреден съд.

2. Промяната в подсъдността в чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК⁴ не променя характеристиките на Специализирания наказателен съд и не го прави извънреден.

В горепосоченото решение по к.д. № 6/11 г. изрично е посочено, че „делата, подсъдни на специализирания наказателен съд, сами по себе си не го правят извънреден съд. Конституцията поначало в чл. 119, ал. 2 допуска създаване на специализирани съдилища, при което по целесъобразност към тях се отклоняват, по волята на законодателната власт, определени видове дела, подсъдни до този момент на общите съдилища“.

Именно в правомощията на законодателната власт е да определи критерият, по който ще се определя компетентността на специализирания съд - с оглед предмета на делото, качеството на извършителя или и на двете. В чл. 100а ЗСВ ясно е посочено, че компетентността на Специализирания наказателен съд се определя със закон, което е сторено и с оспорваната норма на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК.

3. Качеството на извършителя на престъплението е вече прилаган критерий при определяне на подсъдността на военните съдилища /чл. 396 НПК/ и на Софийски градски съд /чл. 35, ал. 3 НПК/, като по отношение на тези съдилища не са излагани доводи за извънредност и не са навеждани основания за сезиране на КС с твърдение за противоконституционност.

С нормата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК законодателят е приложил комплексен подход, използвайки два критерия при определяне на подсъдността - предмет на делото и качество на извършителя. Този подход е имал за цел да създаде механизъм

³ ЗИДНПК, ДВ, бр. 13/2011 г.

⁴ Със ЗИДНПК - ДВ, бр. 63/2017 г.

за ефективно и всеобхватно разследване на корупционни престъпления, извършени от лица от висшите ешелони на властта. В Решението по конституционно дело № 6/11 г. ясно е посочено следното: „какви дела следва да се включат в материалната компетентност на специализирания наказателен съд, е въпрос на държавна политика и законодателна целесъобразност, а не на конституционосъобразност, поради което Конституционният съд не преценява обхвата на неговата подсъдност“.

За това, използваните в чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК критерии при определяне подсъдността на специализирания наказателен съд не могат да го характеризират като извънреден съд и да аргументират противоречие с чл. 4, ал. 1 КРБ.

4. Не съществува противоречие и с принципа на правна сигурност /част от съдържанието на понятието „правова държава“ по смисъла на чл. 4, ал. 1 КРБ/, тъй като не се нарушава изискването за установеност на съда.

Правомощието на председателя на апелативния специализиран наказателен съд по чл. 107б ЗСВ да командирова при определени условия⁵, освен съдия от специализирания наказателен съд, и съдия от друг окръжен или апелативен съд с ранг на съдия във ВКС, при съгласие на председателя на съответния окръжен или апелативен съд, не сочи на извънредност, защото:

- е предвидено с устройствения за съдебната власт закон – ЗСВ;
- с аналогично право разполага и председателят на ВКС съд по отношение на всички съдилища в страната /обща и специализирани/;
- може да бъде реализирано след съгласие на административния ръководител на съда, в който работи предложеният за командироване съдия и
- командироването на съдии в специализираните съдилища се извършва при спазване на общите правила на чл. 227 ЗСВ, приложими както по отношение на специализираните съдилища, така и по отношение на общите.

Предвиденото от законодателя правомощие на председателя на Апелативния специализиран наказателен съд да командирова съдии и от други общи съдилища има за цел да обезпечи кадрово работата на специализираните съдилища с оглед големия предметен обхват и сложност на подсъдните им дела⁶.

5. Предвидената в чл. 233, ал. 6 ЗСВ и в чл. 345, ал. 5 ЗСВ⁷ възможност за магистратите и съдебните служители от специализираните съдилища и прокуратури да получават допълнително възнаграждение в размер, определен по утвърдени от съответната колегия на ВСС правила за индивидуална оценка на резултатите от

⁵ Когато съдия от апелативния специализиран наказателен съд е възпрепятстван да изпълнява длъжността си и не може да бъде заместен от друг съдия от същия съд.

⁶ В тази насока са и мотивите към Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт.

⁷ Изменения, обнародвани в ДВ, бр. 90/10.11.2017 г., в сила от 01.01.2018 г.

дейността, но не повече от шест основни месечни възнаграждения годишно⁸, също не сочи, че специализираният съд е извънреден. Аргументите са следните:

- възможност за допълнително материално стимулиране е било предвидено в чл. 233, ал. 6 ЗСВ и преди изменението на посочената норма с критерий степента на натовареност на съответния орган на съдебната власт;

- нормата на чл. 233, ал. 6 ЗСВ и в двата случая използва като критерий степента на натовареност, а с въвеждането като допълнителен критерий на резултата от дейността, законодателят е имал предвид разглежданите и решени дела като обем, правна и фактическа сложност, а не решението по съществото на делото;

- в решението си по к.д. № 6/11 г. КС е посочил, че *„начинът на определяне на възнагражденията на съдиите и прокурорите не е уреден на конституционно ниво, поради което определянето им е въпрос на законодателна целесъобразност“*. КС е приел, че оспорваните тогава разпоредби на чл. 233, ал. 2-5 ЗСВ не противоречат на КРБ, защото не нарушават равенството между магистратите в специализираните и в общите съдилища и прокуратури и защото чл. 133 КРБ предоставя на законодателя да уреди въпроса с възнаграждението на органите в съдебната власт;

- правилата за определяне на допълнително възнаграждение на магистратите и служителите в специализираните и в общите съдилища, се регламентират от един и същ орган - Висшия съдебен съвет.

Изрично се посочва, че с искането не се оспорва разпоредбата на чл. 233, ал. 6 ЗСВ и не се иска обявяването ѝ за противоречаща на Конституцията. Тя се използва като довод в подкрепа на тезата за отклонение от общите правила и извънредност на специализирания съд. За това извън предмета на искането и делото е произнасянето дали с цитираната разпоредба са предоставени необосновани привилегии на съдиите, прокурорите, следователите и съдебните служители от специализираните структури.

6. Няма основание доводите за нарушен принцип на равенство на гражданите пред закона.

Специализираният наказателен съд е приравнен по степен на окръжен съд⁹ и съдебните актове, по разглеждани от него дела като първа инстанция, както и делата на останалите съдилища /окръжни и районни/, могат да бъдат предмет на касационен контрол ако попадат в предметния обхват на касационната проверка /чл. 346 НПК/.

Обстоятелството, че съдопроизводството е триинстанционно не означава, че то винаги трябва да се развие на три инстанции - това е възможност, която зависи от волята на страните и от предвидения в НПК обхват на касационната проверка.

Позоваваме се на Решение № 16/16.06.98 г. по к.д. № 7/98 г., съгласно което чл. 119, ал. 1 КРБ не *„разкрива съществуване на конституционен императив в този смисъл“* и *„на триинстанционното производство трябва да се гледа като на*

⁸ Целта на тази възможност, според мотивите към законопроекта, е да се „предвидят стимули за привличане на магистрати и съдебни служители в специализираните юрисдикции при по-големия обем от работа, честите командировки в страната и по-високата сложност на разглежданите дела“

⁹ Чл. 100а, ал. 2 ЗСВ

принципно и преобладаващо разрешение, от което са възможни изключения по определени категории дела“.

Конституционният съд е обсъдил хипотезите на изключване на дела от предмета на касационния контрол и като е констатирал, че може да се стигне до положение, при което осъдени за еднакви престъпления да се окажат в различно положение по отношение на възможността да обжалват съдебния акт по касационен ред, е приел, че *„такова положение не е конституционно недопустимо от гледна точка на равенството на гражданите пред закона /чл. 6, ал. 2 КРБ/, защото не е следствие от предоставянето или непредоставянето на дадена възможност на основата на някой от признаците, изброени в чл. 6, ал. 2 от Конституцията“.*

Следователно, макар при дадена категория дела да е изключено касационното обжалване, винаги е осигурено двуинстанционно разглеждане на делото, като във всяка от тези фази намират приложение принципите, регламентирани в чл. 121, 122 и 123 КРБ. Предвид това непровеждането на касационно производство не лишава подсъдимия от посочените конституционни гаранции.

Аналогично е положението и по отношение на разглежданите от военните съдилища и общите съдилища дела за едни и същи престъпления, които в първия случай са подсъдни като първа инстанция на съд със статут на окръжен, а във втория - на районен съд. Това не води до ограничаване на права, тъй като всеки признат за виновен има право да обжалва пред висшестоящ съд /чл. 14, ал. 5 от Международния пакт за граждански и политически права/. Правото на обжалване не включва право на триинстанционно разглеждане на делото, в какъвто смисъл е и практиката на ЕСПЧ по приложението на сходния текст на чл. 2 от Протокол № 7/1984 г. към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи.

Следва да се посочи също така, че законодателят е предвидил коректив по отношение на непроверени по касационен ред присъди и решения, включвайки ги в предмета на извънредния способ за проверка на влезли в сила съдебни актове - възобновяването на наказателни дела /Глава тридесет и трета НПК/, като е очертал основания за проверка, аналогични на касационните¹⁰.

7. Не се споделят опасенията, че възможностите по ЗСВ за командироване на съдии и за отстраняване на привлечени като обвиняеми магистрати /чл. 230, ал. 1 ЗСВ/ създават предпоставки за съставяне на съдебни състави ad hoc чрез избягване на общия ред за образуване на съдебен състав и заобикаляне на конкурсното начало.

Твърденията за хипотетична недобросъвестност при прилагане на посочените разпоредби от устройствения закон не може да служи като аргумент - на аналогични опасения Конституционният съд вече е дал отговор в решения № 10/15.11.11 г. по к.д. № 6/11 г. и № 1/2005 г. по к.д. № 8/04 г., като е приел, че добросъвестността на органите на власт, в т.ч. и на органите на съдебната власт, трябва да се предполага.

¹⁰ Чл. 422, ал. 1, т. 5, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1-3 НПК.

В заключение, с чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК¹¹ не са създадени специални правила, отклоняващи се от общо установените, поради което специализираният наказателен съд няма характеристиките на извънреден.

II. Искането за обявяване на противоконституционност и несъответствие с чл. 6 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи на чл. 127, ал. 1, предл. предпоследно и последно от НПК, е неоснователно.

1. Съгласно Решение № 4/11.03.14 г. по к.д. № 12/13 г. „разпоредбата на чл. 121, ал. 1 КРБ вменява задължение за осигуряване на равенство на страните в съдебния процес на съдилищата като орган на съдебната власт, а не на законодателната власт. Съдилищата са задължени да осигурят равенство и състезателност на участниците в съдебния процес, като прилагат точно процесуалните закони в приетия от законодателя вид“.

Създавайки гаранции за справедлив наказателен процес, конституционният законодател неслучайно се въздържа да придаде различна сила на отделни видове доказателства и доказателствени средства и да установи такива с предварително определена сила¹² /в тази насока е и чл. 14, ал. 2 НПК/.

В чл. 121, ал. 2 КРБ е регламентиран принципът, че производството по делата осигурява установяването на истина. Той е доразвит като основно начало в наказателното производство /чл. 13 НПК¹³/ и намира проявление и други норми на НПК, касаещи задължение за решаващия орган в досъдебната и съдебна фаза на процеса за събиране и проверка на доказателствата, необходими за разкриване на обективната истина. Оспорваните писмени доказателствени средства, ведно с останалите доказателства и доказателствени средства подлежат на проверка и преценка от решаващия орган в различните фази на наказателното производство.

Посочените в чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно от НПК писмени доказателствени средства са определени от законодателя като такива и на общо основание, като останалите доказателствени средства, предвидени в НПК, подлежат на оспорване и проверка за достоверност в хода на състезателното съдебно следствие. Те могат да бъдат оборвани чрез допустимите процесуални средства и способности за доказване от всяка от страните. По този начин се гарантира, а не се препятства, равенството на страните в съдебното производство.

На ревизионните актове, докладите по чл. 19 ЗДФИ и одитните доклади по чл. 56 от Закона за Сметната палата, категорично не е придадена по-голяма процесуална тежест в сравнение с други доказателствени средства. Допълнителен довод се прави и от нормата на чл. 127, ал. 2 НПК, която въвежда изрична забрана обвинението и присъдата да се основават само на тях.

¹¹ Със ЗИДНПК - ДВ, бр. 63/17 г.

¹² Единственото изключение е предвидено в разпоредбата на чл. 31, ал. 2, която не допуска осъждане само въз основа на направено самопризнание /Решение № 10 от 28.09.2010 г. на КС по к.д. № 10/2010 г./.

¹³ Задължение за съда, прокурора и разследващия орган да вземат всички мерки за разкриване на обективната истина

2. В Решение № 10 от 28.09.10 г. по к.д. № 10/2010 г. Конституционният съд е приел, че „допустимостта и оценяването на доказателствата поначало са извън обхвата на КЗПЧОС и МПГПП¹⁴. Тези въпроси следва да се решават от националното законодателство и вътрешните съдебни органи на съответната държава¹⁵“.

Оспорената разпоредба не противоречи на чл. 6 от КЗПЧОС, установяваща правото на справедлив процес в аспектите на изискването за състезателност и равенство на средствата. Както се отбеляза по-горе, освен изключението по чл. 31, ал. 2 КРБ, няма друго конституционно основание за предварително придаване на различна сила на отделните видове доказателствени средства /включително и на писмените доказателствени средства/.

Ръководен принцип в практиката на ЕСПЧ е, че доказателствата трябва да бъдат събирани и проверявани в хода на публично съдебно производство в присъствие на обвиненото лице и при отчитане на правото му да разполага с равни възможности да се противопостави на тезата на обвинителната власт в контекста на състезателното начало. По изключение отклонения от този принцип са позволени, но само ако справедливият процес изисква балансиране на интересите на защитата с интересите на другите участници в процеса.

И след измененията в чл. 127, ал. 1 НПК българското законодателство съответства на установените от КЗПЧОС стандарти за справедлив процес - оспорваните доказателствени средства могат да бъдат допускани по искане на всяка от страните и оспорвани от тях в хода на съдебното производство.

Отбелязва се, че искането е ограничено единствено до актовете на българските ревизиращи и одитиращи органи, без да се оспорва същият подход при изменението на чл. 127, ал. 1 НПК¹⁶, с което е придадено значение на писмени доказателствени средства на докладите на Европейската служба с измамите и приложените към тях документи. Последните по своята правна природа не се различават от ревизионните и одитните доклади на националните органи, включително и защото са резултат на проведено административно разследване /проверка/.

Предвид изложеното искането следва да бъде отхвърлено като неоснователно.

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

СОТИР ЦАЦАРОВ

¹⁴ Международния пакт за граждански и политически права (обн. ДВ бр. 43 от 1976 г.)

¹⁵ Решение от 26.03.1996 г. на ЕСПЧ по делото Доорсън срещу Холандия; Решение от 23.04.1997 г. на ЕСПЧ по делото Ван Мехелен срещу Холандия.

¹⁶ ДВ, бр. 32/2010 г.

